

Pedagogen och barnens samspel i samlingen

- I förskolan

Therese Isaksson

Anna Grinde

Examensarbete 15 p

Utbildningsvetenskap 61- 90 p

Lärarprogrammet

Institutionen för individ och samhälle

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: Pedagogen och barnens samspel i samlingen - I förskolan

Engelsk titel: Teacher and Children`s interaction in the circle time-in preschool

Sidantal: 20

Författare: Therese Isaksson Anna Grinde

Examinator: Maj Asplund Carlsson

Datum: Januari 2013

Sammanfattning

Bakgrund: Samlingen är i stort sett det enda tillfället under dagen då alla barn är samlade samtidigt och blir då en möjlighet för pedagogen att se och bekräfta dem. För att skapa ett så bra samspel som möjligt gäller det att anpassa samlingen utifrån barnens intressen, det är viktigt att samspelen och kommunikationen är av betydelse för barnen. I vår undersökning har vi valt att undersöka hur samspelen mellan pedagog och barn ser ut i samlingen och om det är någon skillnad i bemötandet beroende på om det är en pojke eller flicka.

Syfte: Vårt syfte med studien var att fördjupa oss i ämnet samspel, i förskolan. Frågeställningarna vi valde att utgå ifrån var:

- Hur yttrar sig ett fungerande samspel mellan pedagog och barn i samlingen?
- Bemöts flickor och pojkar på olika sätt i samlingen?

Metod: Resultatet grundas på kvalitativ studie i form av metoderna observation och intervju. Observationerna genomfördes i samlingen vid fem tillfällen, för att samla in det som sades under samlingarna använde vi oss av en diktafon, vi antecknade även barnens och pedagogens förhållningssätt och kroppsspråk. Vi intervjuade tre stycken pedagoger och även där spelade vi in med diktafönen. Genom att vi spelade in de olika tillfällena kunde vi lyssna flera gånger för att sedan analysera resultatet.

Resultat: Resultatet visar att det som är avgörande för hur samspelen mellan pedagogen och barnen blir är hur styrd pedagogen är i samtalet, om pedagogen är öppen och tar sig tid till att lyssna på de barnen har att säga skapas ett bra samspel där barnen är delaktiga. Om pedagogen däremot känner tidspress blir samlingen och samtalen mellan pedagog och barn mer styrta på så sätt blir barnen mindre delaktiga. I flera situationer dominerar samtalsutrymmet av pojkarna, de söker bekräftelse och får vid vissa tillfällen mer utvidgande svar än vad flickorna får.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Innehållsförteckning3

Inledning.....1

Syfte och frågeställningar1

Tidigare forskning.....2

Forskning om samling 2

Forskning om samspel 3

Barnsyn 3

Barnperspektiv och barns perspektiv 4

Metod.....6

Urval 6

Observationer..... 7

Intervju..... 8

Etiskt förhållningssätt 8

Tillförlitlighet 9

Samlingsmiljö 9

Resultat9

Tillåtande samspel 9

Pedagogens förhållningsätt..... 12

Begränsat samspel 15

Samspel på barnens nivå..... 17

Diskussion..... 17

Slutsatser..... 19

Metoddiskussion..... 19

Fortsatt forskning..... 19

Referenser

Bilaga

Inledning

I Läroplanen för förskolan (Lpfö 98/2010) betonas att ett barns lärande ska stödjas i samspelet tillsammans med de vuxna. Den erfarenhet vi har är att pedagogerna har mer kontakt med vissa barn än andra. Detta beror bland annat på att en del barn söker sig mer till pedagogerna än vad andra gör. Samlingsituationerna är det tillfälle under dagen då alla barn är samlade på samma gång och den blir då även ett tillfälle för pedagogen att se alla barn och bekräfta dem. Det är pedagogens uppgift att se till så att kvalitén i samspelet är god. Pedagogens förhållningssätt speglar av sig på barnet, detta avgör i sin tur hur barnet upplever sig själv (Öhman, 2006). Hur kvalitén blir i samlingen beror på hur många barn som deltar i samlingen. Ju fler barn som deltar desto svårare blir det för pedagogen att kunna ge alla barn bekräftelse. Vi har sett att de barn som pratar mycket får mest bekräftelse medan de som är tysta inte får lika mycket. Detta kan vara sådant som pedagogen inte är medveten om själv utan man tror att man ger alla lika mycket bekräftelse.

Som förskollärarstudenter och timvikarier har vi fått en inblick i olika pedagogers förhållningssätt och även hur detta påverkar samspelet med barnen. Våra egna erfarenheter av samlingar kommer från att vi har både suttit med när någon annan haft samling och även haft egna samlingar. Det är genom de här erfarenheterna vi har fått upp ögonen för vilken betydelse förväntningar och bemötande har för det sociala samspelet mellan pedagog och barn. Kvalitén på samspelet avgörs av hur pedagogen lyckas fånga barnens intresse och hur pedagogens barnsyn påverkar bemötandet. Våra egna uppfattningar om samlingar är positiva så länge man som pedagog lyckas göra den meningsfull för barnen, hålla den på deras nivå och utgå från deras intressen. Eftersom vi vet att samlingar är vanligt förekommande i förskolan och att vi själva ställer oss positiva till detta vill vi skaffa oss en djupare kunskap om hur samspelet mellan pedagog och barn ser ut. Olofsson (2010) menar att en samling skapar gemenskap och sammansvetsar gruppen. Att tillhöra en grupp är en naturlig del i våra liv och det har stor betydelse när det gäller trygghet och delaktighet.

Ett barn som är aktivt, kompetent och resursrikt redan från början behöver en kompetent vuxen. Sommer (2005a) menar att det kompetenta barnet, redan vid födelsen är utrustad med egenskaper och redo för att ingå i sociala samspel. För att möta det kompetenta barnet och kunna ge de bästa förutsättningarna för utveckling och lärande måste pedagogerna anpassa sig till hela barngruppen och se varje individ. Verksamheten skall anpassas efter barnen, inte tvärtom, och sträva efter en organisation och verksamhet där barnen ges möjlighet att vara och utvecklas som individer, och göra egna val utifrån sina behov. Lpfö98 (2010) skriver att ”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den”. Om man, som pedagog, inte anpassar sig till alla barnen tappar man hälften av barnens intresse och deras förtroende.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att titta närmare på hur samspelet ser ut i förskolans samling. Vi har valt att utgå ifrån följande frågeställningar:

1. Hur yttrar sig ett fungerade samspel mellan pedagog och barn i samlingen?
2. Bemöts flickor och pojkar på olika sätt i samlingen?

Tidigare forskning

I detta avsnitt skriver vi om tidigare forskning och om de teorier vi utgår från i vår analys. Den tidigare forskning som vi presenterar och som är av betydelse i vår studie handlar om samling i förskolan, samspel, barnsyn och barns perspektiv. Dessa begrepp har betydelse för hur samspelet ser ut mellan pedagog och barn och även för det förhållningssätt pedagogerna har mot barnen.

Forskning om samling

Utgångspunkten i Simeonsdotter Svenssons (2009) studie är att samlingen är en pedagogisk lärandesituation. Den pedagogiska samlingen i förskolan är den aktivitet som ofta sker i början av dagen och här vävs aktiviteter, ämnen och teman ihop och bildar på så vis en helhet för vad som kommer att hända under dagen. En samling i förskolan innebär enligt Rubinstein Reich (1996) att barn och vuxna samlas, oftast vid samma tid och på samma plats, för att ha aktiviteter tillsammans och samlingen leds av en eller flera pedagoger. Olofsson (2010) betonar vikten av att ha samling eftersom det är en aktivitet som för samman gruppen och på så sätt skapas en gemenskap. Om samlingen är positivt utformad blir barnen bekräftade på ett sätt som stärker deras självkänsla.

Det finns tre olika sorters samtal som förekommer under en samling enligt Rubinstein Reich (1996). Det första är det ”ledda samtalet”, pedagogerna ser till att barnen håller sig till det ämne som gäller och att barnen får turas om att prata. Det andra samtalet är ”förhöret” och det innebär att pedagogerna ställer ledande frågor där barnen kan fylla i med sina svar som helst ska vara korta. Oftast vet pedagogerna redan svaret på frågorna som ställs. Det tredje är det ”äkta samtalet” där pedagogerna ställer frågor med utgångspunkt i att hon/han är nyfiken på vad barnen har att säga (a.a). Det tredje är det samtal som förekommer minst i samlingssituationerna och får istället ge plats åt det ”ledda samtalet” och ”förhöret”. För att barnen ska känna delaktighet och inflytande under samlingen måste det enligt Olofsson (2010) finnas möjlighet för dem att berätta om sina tankar och funderingar. Pedagogerna måste visa en nyfikenhet och ett intresse för vad barnen har att säga eftersom ett ”äkta samtal” endast är möjligt att uppnå när det förekommer några få deltagare. Emilson (2008) menar att det som avgör hur mycket delaktighet ett barn har är hur mycket kontroll en pedagog väljer att ta. Vid en svag lärarkontroll ges barnen utrymme att ta egna initiativ vilket ses som betydelsefullt för ett barns delaktighet. Pedagogerna lyssnar på barnet, ger det bekräftelse och har ett förhållningssätt där han/hon försöker närma sig barnets perspektiv. En stark lärarkontroll kan, enligt Emilson, leda till mindre delaktighet för barnen och det intresse som pedagogerna har är av betydelse för att pedagogerna ska närma sig ett barnperspektiv. Den här typen av lärarkontroll kännetecknas av att mycket vikt läggs vid regler, och lydnad. Pedagogens perspektiv går före barnens och utgör även grunden för de planerade aktiviteterna.

Svårigheter som kan upplevas i en samling behandlas i den forskning som Simeonsdotter Svensson (2009) har genomfört. Samlingen är ett tillfälle där pedagogens och barnens perspektiv kan mötas, dock blir det oftast att det är pedagogens perspektiv som styr under samlingen. Innehållet väljs och bestäms av pedagogerna och det är inte alltid att detta passar för barnen är intresserade av och barnen förstår inte heller alltid vad samlingen handlar om. För att det ska bli ett bra samspel i samlingen bör både kommunikationen och innehållet i samlingen vara meningsfull för barnen. (Olofsson (2010)). Ofta avbryts barnens lek för att de ska ha samling och då gäller det att ha ett genomtänkt syfte som gör att barnen känner att det

var värt att avsluta leken för att vara med i samlngen. Som pedagog är det viktigt att vara flexibel och öppen för barnens intressen.

Forskning om samspel

Människor har behov av att ingå i grupper och det kan ses som ett grundläggande behov som har stor betydelse när det gäller trygghet och delaktighet. Enligt Nilsson (2009) skapar människor varandra i varje ögonblick. Johansson & Pramling Samuelsson (2006) menar att samspel blir till vad barnen gör det till och samtidigt lär man sig saker genom upplevelser samt lek när de samspelar tillsammans.

När en pedagog börjar arbeta med en ny barngrupp är det viktigt att pedagogen har en grundläggande uppfattning av hur betydelsefullt det är att skapa ett bra gruppklimat i samlngen. Eidevald (2009) menar att pedagogernas bemötande av barnen ur ett genusperspektiv och deras medvetna agerande, som förebilder, skapar förutsättningarna för jämställdhetsarbete i förskolan. Pedagogen ska veta att ett barn behöver tillhöra en grupp för att individen ska känna tillhörighet, trygghet och gemenskap. Nilsson menar att förtroende för varandra är en förutsättning för en fungerande kommunikation i gruppen. Läraren behöver se både till den enskilde individen och till gruppen som helhet. Lek kan främja ett gott gruppklimat om leken organiseras så att de flesta barnen vill vara med av egen vilja och att det inte blir tävlingsinriktat(a.a).

När pedagog och barn samspelar är grunden kommunikation och Nilsson (2009) menar att det är genom kommunikation man delar med sig av sin omvärld genom tankar, känslor och upplevelser. När man kommunicerar skickar man budskap till varandra som säger hur man upplever varandra och situationen. Kommunikation går inte att undvika, vi människor kommunicerar oavbrutet och kan se ut på olika sätt genom gester och ögonkontakten men även tystnad. Försöker man inte att kommunicera sänder man ut olika budskap till människorna i sin omgivning som kan relatera till att de tror att man är blyg eller inte vill delta i samspel. Sommer (2005a) menar på att barnet skapar ett socialt samspel genom att använda sina sociala möjligheter och bearbeta förhållandena med andra, det som barnen har varit med om speglar av sig i leken. Sommer kallar detta för att barnet förhandlar med sin omgivning i vardagslivet, och Sommers poäng är att barn inte är passiva och blir det andra gör dem till. Utan barn är handlande subjekt och medskapare till den egna utvecklingen. En del av barnets lärande i en samspelssituation är när pedagogen försöker få barnen att själva tänka och reflektera över samlngen, och att de blir intresserade av att lära sig för sin egen skull. Williams (2006) menar att pedagogens synsätt har en stor betydelse för barnens samspel och lärande, pedagogen måste vilja att barnen samspelar och att pedagogen ger utrymme för barnens inflytande.

Barnsyn

Det som är avgörande för vilken omsorg och vilket bemötande ett barn får beror på pedagogens syn på barnet, barnsynen grundar sig i vad man har för människosyn beskriver Johansson (2003). Gren (2008) menar att barnsyn, normer, regler och ideal, påverkar det förhållningssätt pedagogen har till barnen och är även det som påverkar verksamheten och inte minst bemötandet vid samlngen. Sommer (2005a) beskriver att det skett historiska förändringar av barnsynen från att barn tidigare har uppfattats som ”tomma ark” till att nu se barn som handlande subjekt. Med detta menas att barn deltar i formandet av sin egen

barndom. Johansson (2003) beskriver två olika teoretiska begrepp som används i forskningen om barn, det ena synsättet är "human becomings" och innebär att det som avgör vad barnen säger eller gör är vilken ålder och vilket utvecklingsstadium de befinner sig i. Andra faktorer så som familj, kön och personlighet anses inte påverka barnet så mycket inom detta synsätt. Att se barn som human becomings innebär även ett synsätt om att alla barn överallt utvecklas på ungefär samma sätt (Sommer, 2005b). Det andra synsättet är "human beings" där man utgår ifrån de gemensamma värden för både barn och vuxna där barnet är högst delaktigt. Det är även de gemensamma värden som anses vara en motivation för barnen till att vilja samspela med andra (Johansson, 2003).

Sommer (2005a) beskriver barnsyn som ett sätt att se på barn genom ett speciellt filter. Det som avgör hur det här filtret ser ut är vilka föreställningar den vuxna har om barn. Beroende på vilken barnsyn som förekommer har filtret en speciell färg, det blir genom den här färgen man ser barnet. "Om filtret inte är nyjusterat, utan har använts i alltför många år, blir det svårt att förstå nutidens barn" (s. 83). Den barnsyn som förekommer i en verksamhet påverkar vilka förväntningar pedagogerna har på barnen. Bjervås (2003) menar att ibland kan vissa föreställningar resultera i att man har vissa förväntningar på barnen. Föreställningarna kan innebära att man lägger mer vikt vid vad barnet inte kan än vad de kan, följden av detta blir att förväntningarna på barnet antingen blir positiva eller negativa. Det kan till exempel vara genom att man har olika förväntningar på pojkar och flickor och på så sätt bemöter dem olika utifrån detta. En förskollärare i Eidevalds (2009) studie menar att när hon säger till en flicka har hon förväntningar på att hon ska lyssna, vilket hon inte har på samma sätt då hon säger till en pojke. Utifrån synsättet human becomings ser man barnet som en individ som inte har utvecklats fullt ut och som ska utvecklas till något bättre. Med ett sådant här synsätt är det svårt att inse att barnen redan som små är kompetenta och har kommit en bit i utvecklingen (Sommer, 2005b). Inom synsättet human being anses barnet, enligt Kampmann (2004) vara kompetent och redo för att ingå i sociala samspel med andra redan från födseln. Barnet innehar förmågan att kunna ge uttryck för sina känslor, intressen och önsksningar på ett förnuftigt sätt. Gren (2008) skriver att pedagogen bör reflektera över sitt egna förhållningssätt mot barnen och även över sina egna normer och värderingar och våga ompröva de normer, värderingar och synsätt som han/hon bär med sig.

Barnperspektiv och barns perspektiv

För att kunna sätta sig in i barns tänkande och deras syn på tillvaron gäller det för pedagogen att kunna skifta mellan barnperspektiv och barns perspektiv (Johansson, 2003). I ett barnperspektiv menar Öhman (2006) att utgångspunkten bör vara ett synsätt som innebär att handla med barnens bästa för ögonen att försöka se världen med deras ögon. Enligt SOU (1997:116) handlar barnperspektivet om att som pedagog kunna lyssna på barnet och visa att man respekterar och ser det som en individ med rätt till egna uppfattningar och rättigheter.

Som pedagog har man olika möjligheter till att kunna närma sig ett barns perspektiv, det som avgör är vilken barnsyn man har. En viss barnsyn kan ge möjlighet till att barns perspektiv görs synligt, medan en annan barnsyn kan utgöra ett hinder för att komma åt barnets perspektiv vilket resulterar i att det kommer i skymundan. Dock behöver inte en barnsyn där barnens perspektiv framkommer betyda att pedagogen tar till vara på det barnen uttrycker (Johansson, 2003). För att en vuxen ska närma sig barnets perspektiv gäller det att vara delaktig i det barnen gör genom att se, lyssna och försöka förstå barnens handlingar. Det handlar även om att förstå att barnet har ett eget sätt att förstå och uppleva världen på (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003).

Emilson (2007) skriver i sin artikel att i samspel med barnen gäller det att fånga barnen på olika sätt, bland annat genom en lekfull röst, genom att läsa av situationen och sträva efter att komma nära barnens perspektiv. För att göra barns inflytande möjligt gäller det som pedagog i samspelet att samtala med barnet för att synliggöra barnets perspektiv. Pedagoger planerar ofta och skapar en verksamhet som de tror är bra utifrån sina perspektiv. Att ta ett barns perspektiv handlar inte bara om de uttalade orden, det gäller att kunna gå närmare än så. Johansson (2003) menar att det gäller att kunna urskilja olika nyanser så som gester, kroppsspråk, tonlägen med mera, att helt enkelt försöka förstå meningen med den andres avsikter. Att som vuxen kunna ta ett barns perspektiv helt och hållet är en omöjlighet, i och med att man inte är ett barn.

Teoretiska utgångspunkter

Genusperspektiv

Samlingssituationen behandlas ur ett genusperspektiv av Eidevald (2009) och han fick syn på hur en samlingssituation kan se ut utifrån ett genusperspektiv. Genom att observera samlingssituationer såg han att barn behandlas olika och ges olika förtroende beroende på vad de har för kön. Att det är såhär, menade en förskollärare som han intervjuade berodde på att man har större acceptans mot pojkar än mot flickor. Orsaken till detta kan enligt Eidevald bero på att man tillskriver barnen vissa egenskaper beroende på vilket kön barnet har. Till exempel kan kön kategoriseras i ”utåtagerande pojkar” och ”inåtvända flickor”. Ett exempel i boken var att flickorna blev tillsagda då de viskade till varandra medan pojkarna inte blev tillsagda när de pratade högt med varandra. Att det är såhär beror enligt Eidevald på att både de barn och vuxna som deltog i studien ansåg att det var irriterande då flickor och pojkar betedde sig på ett annat sätt än vad som förväntades av dem. Även Månsson (2000) visar i sin avhandling att pedagoger som arbetar med de yngsta barnen behandlar barnen olika beroende på kön. Studien har genomförts på flera förskolor och Månsson har bland annat utgått från samlingssituationer. Resultatet av Månssons undersökning visade att det var pojkarna som var de dominerande i samlingssituationerna. Bland annat genom att pojkarna i större utsträckning än flickorna fick möjlighet att samspele med pedagogen, vilket ledde till att pojkarna tog och fick mest utrymme i samlingen. På så sätt fick pojkarna mer bekräftelse av pedagogen. Pedagogen hade längre samtal med pojkarna och på så vis fick pojkarna mer utvecklade svar på sina frågor än vad flickorna fick (a.a).

Olofsson (2010) menar att genom att anta ett kompensatoriskt arbetssätt arbetar man för att uppnå jämställdhet mellan könen genom att stärka barnen på olika sätt utifrån ett genusperspektiv. Ett exempel på detta kan vara att pojkar behöver stärkas då det gäller närhet och kommunikation och flickor då det gäller mod, styrka och självständighet. Detta gäller pojkar som grupp och flickor som grupp och det är inga individuella skillnader mellan dem. Eidevald (2009) menar att en kompensatorisk pedagogik handlar om att vara medveten om sitt förhållningsätt till barnen, det ställer även krav på pedagogen att granska sitt eget agerande och att vara medveten om de könsmönster som finns. Att arbeta med kompensatorisk pedagogik innebär att flickor och pojkar erbjuds samma möjligheter att utvecklas utan hindras av traditionella könsmönster. Med detta menas, enligt Olofsson (2007), att alla pojkar ska tränas inom de områden som de förväntas sakna egenskap av och liknande med flickor. Risken är att man drar alla inom könet över en och samma kam och inte tar tillvara på barnens individuella egenskaper, det finns exempelvis både pojkar och flickor som behöver tränas inom självständighet och omvårdnad.

Samspelelmönster

Johansson och Pramling Samuelsson (2006) beskriver i sin avhandling olika sorters samspel som framkommit vid deras analys ”explorativa”, ”berättande” och ”forbundna” samspel. Explorativa samspel kan man beskriva som öppenhet och undersökande, det öppnar upp för ett möte mellan lek och lärande. Pedagogerna har ett syfte och en tanke bakom vad hon vill utveckla hos barnen i övningarna och ger utrymme för barnen att ta egna initiativ. Det kan till exempel vara språkövningar. Pedagogerna arbetar medvetet med att barnen ska ta egna initiativ och ser till att det finns utrymme för lek och lärande samt ser till att det blir utmanande för barnen. Pedagogerna ger barnen riktlinjer och tillför olika sorters verktyg så som böcker, olika redskap att undersöka eller att skapa med. Det är barnen som styr och de väljer själva om de vill använda sig av pedagogernas verktyg eller inte. Johansson och Pramling Samuelsson beskriver att berättande samspel handlar om att pedagogerna skapar en berättelse tillsammans med barnen och då pendlar mellan verklighet och fantasi. Det kan vara både vara spontant eller uppstyrt av pedagogerna eller av barnet. Det är pedagogerna som styr sig mot meningen i barnets lek, om till exempel barnet leker med bilar kan pedagogerna finna balansen mellan samspelet och lärandet genom att ställa frågor som utmanar barnets tänk men som samtidigt har med bilen att göra. Det kan till exempel vara frågor om vilken färg bilen har, hur en bil låter, vad som finns framför eller bakom bilen med mera. Det som är grundläggande är att pedagogerna fokuserar på samspelet med barnet och deltar aktivt i leken. Forbundna samspel handlar om att pedagogerna har en uppfattning om vad barnen ska lära sig, att det finns ett mål som ska uppnås beskriver Johansson och Pramling Samuelsson. Pedagogerna styr samspelet för att komma fram till rätt svar, syftet är att få ett resultat. Risken med forbundna samspel är att pedagogerna fokuserar för mycket på lärandet och barnen får ingen chans för inflytande då tröttnar barnen och slutar lyssna. Till exempel att sjunga tio sånger för att barnen ska kunna de utantill inte för att barnen vill eller visar intresse för det (a.a).

Metod

Vårt val av metod grundar sig på de observationer och intervjuer vi har gjort. Vi ansåg att det skulle ge svar på vårt syfte. En kvalitativ studie vill skapa förståelse för ett område. Det valda problemet studeras i sin rätta miljö, undersökaren är öppen och har en närhet till det området (Løkken, Søbstad, 1995). Anledningen till att vi valde att använda oss av observation och intervju var att vi tyckte att de kompletterade varandra på ett bra sätt och genom att använda båda två fick vi en djupare inblick i området. Vår tanke med att komplettera observationerna med intervjuerna var att vi inte bara ville se hur samspelet synliggjordes, vi ville även få fram pedagogernas tankar om det. Genom intervjuerna fick vi en djupare förståelse för hur och vad pedagogerna tänkte om samspelet med barnen. Eftersom syftet var att synliggöra hur ett fungerande samspel såg ut mellan pedagog och barn lade vi största vikten vid observationerna, för att sedan genomföra kortare intervjuer med pedagogerna.

Urval

Studien har genomförts på en och samma avdelning på en förskola. Avdelningen består av 19 barn i ett till femårsåldern och tre pedagoger. Pedagogerna har organiserat samlingsarna på så sätt att de har delat in barnen i två olika grupper utifrån ålder. Två av pedagogerna har varsin samlingsgrupp, den tredje deltar inte i samlingsarna men finns till hands om det skulle behövas. I den ena samlingsgruppen deltar barn från ett till tre år och i den andra barn som är fyra till fem år. När vi var där i början av december började de med adventskalendern som innebar att varje

dag fick ett barn öppna ett paket och de tränade på sångerna inför lucia. Detta innebär att de slår ihop grupperna och har samlingar med alla barn tillsammans. När vi påbörjade vår studie hade de inte slagit ihop grupperna än så de två första observationerna genomfördes i gruppen med de äldre barnen där nio stycken barn deltog. Resterande observationer gjordes i den stora gruppen. Observationerna genomfördes på förmiddagar under sammanlagt en vecka, under denna tid var det alltså samma pedagog som höll i samlingarna. Anledningen till att vi valde att vara på endast en avdelning var för att vi ville få en djupare kunskap i vår studie. Om man är på flera avdelningar blir kunskapen ytlig. Intervjun med den pedagog som vi observerat i samlingen hölls under den sista dagen, de andra pedagogerna intervjuade vi då det fanns tid under veckan.

Observationer

För att få svar på våra frågeställningar valde vi att observera samlingsituationerna. Fördelarna med att använda sig av observationer som metod är att man är närvarande i stunden när samspelet mellan de olika parterna utspelar sig. På detta sätt får man en djupare inblick i vilken utsträckning sammanhanget spelar in i det personerna gör och varför de agerar på ett visst sätt. Synliggörandet av "tyst kunskap" är annan fördel med observationer (Justesen och Mik – Meyer, 2011). Vi diskuterade med pedagogen vid några tillfällen om vad vi sett under observationerna, där vi bland annat diskuterade vilka barn som hade mest talutrymme och hur pedagogen gjorde för att se alla barn under samlingen. Detta var något som hon inte tänkt på själv men hon kände ändå igen det vi berättade.

Vi valde att inta rollen som en deltagande observatör, satte oss utkanten av samlingen i varsitt hörn med en diktafon och antecknings block samt iakttog. Justesen och Mik – Meyer menar att detta är ett bra sätt att genomföra en observations studie på då man inte ska tillbringa så mycket tid ute i verksamheten. Att vara en deltagande observatör innebär, enligt författaren, att man deltar i situationerna men samtidigt håller en viss distans. Som student berättar man vad studien handlar om och vad man har för avsikt med observationerna. På så sätt skapas en ärlig relation, men i och med att man håller en viss distans går relationerna aldrig in på något djupare plan utan förblir ytlig. I vårt fall intog vi rollen som deltagande observatör genom att sitta utanför ringen utan att delta i kommunikationen. Vid det första tillfället berättade vi för barnen vilka vi var och vad vi gjorde, om något barn under samlingens gång gav oss en fråga gav vi dem endast korta svar. Vår tanke var att vi skulle synas så lite som möjligt och inte ta så mycket uppmärksamhet från barnen.

Vi valde att göra vår observationsstudie starkt fokuserad och relativt strukturerad. Enligt Justesen och Mik – Meyer (2011) är det av betydelse att på förhand bestämma vad man ska lägga fokus på i observationerna, främst då man inte har så mycket tid på sig. I vårt fall låg fokus på hur samspelet mellan barnen och pedagogen såg ut. För att försäkra oss om att vår avsikt med studien skulle vara möjlig att genomföra valde vi att göra en testobservation innan studien började. Vi ville även testa hur datainsamlingsmetoden fungerade att använda i förhållande till det vi skulle observera. Vi använde oss även av ljudinspelning samt anteckningar vid observationer och intervjuer. Justesen och Mik – Meyer (2011) tar upp fyra olika typer av anteckningar man kan använda sig av som är: ytliga beskrivande, analyserande och reflekterande anteckningar. Det som passar bäst för oss är de beskrivande anteckningarna, med detta menas att man på ett så detaljerat sätt som möjligt försöker återge händelsen man observerar.

Intervju

Efter att ha observerat pedagogerna och barnens samspel var intervju ett bra sätt att komplettera observationerna. På så sätt fick vi chans att ställa de frågor som uppkom under observationstillfällena. Vi använde oss av semistrukturerade frågor då vi genomförde intervjun. Detta innebar att vi på förhand valde ut vissa bestämda frågor som vi ville få svar på, beroende på vad den intervjuade svarade anpassade vi intervjun efter detta (Justesen och Mik – Meyer, 2011). För att ta reda på om de frågor vi valt ut var formulerade på ett bra sätt samt om de var lätta att förstå och svara på valde vi att göra det som Justesen och Mik–Meyer (2011) kallar för pilottestintervju. Denna genomfördes med en pedagog som inte deltog i studien för övrigt. Genom pilottestintervjun fick även vi öva oss i rollen som intervjuare, att ställa delfrågor med mera.

Hur många personer man väljer att intervjua beror på vilket syfte man har med studien. Om man väljer att intervjua många personer blir det svårt att göra detaljerade tolkningar av intervjumaterialet (Justesen och Mik – Meyer, 2011). Därför valde vi att intervjua de tre pedagoger som ingår i arbetslaget eftersom vi ville få en övergripande inblick i hur uppfattningarna om samspelet såg ut i samlingen. Eftersom intervjuerna var en komplettering till observationerna valde vi att göra kortare intervjuer, den längsta intervjun varade i cirka 30 minuter. Vi använde oss av en diktafon under intervjuerna vilket är en stor fördel på grund av att intervjuaren kan koncentrera sig på svaren (Løkken, Søbstad, 1995). I och med att vi båda två deltog vid intervjuerna planerade vi upp det så att det var en som genomförde intervjun medan den andra höll sig i bakgrunden och observerade kroppsspråket och kom med frågor i slutet om det behövdes. Vi kom överens om att komplettera ljudinspelningarna med att föra minnesanteckningar under tidens gång.

Etiskt förhållningssätt

Vi har genomfört vår studie med hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer och dess fyra huvudkrav. ”Informationskravet” är det första som innebar att vi informerade deltagarna om vilket syfte vi hade med studien. Innan vi påbörjade observationerna hängde vi upp en lapp (bilaga 2) på avdelningen med information om studien samt vad vi hade för avsikter med observationen. Vi pratade även med pedagogerna och kom fram till att om föräldrarna inte ville att deras barn skulle delta i studien skulle de meddela detta till pedagogerna. Vi pratade även med pedagogerna om att vi under observationerna kommer sitta med i samlingen och observera deras samspel tillsammans med barnen samt om de ville delta i intervjuerna. Då vi fick medgivande från föräldrarna om att deras barn fick delta i studien uppfylldes även ”Samtyckeskravet”, eftersom barnen var under 15 år var vi tvungna att ha föräldrarnas tillstånd till om barnen fick delta i studien eller inte. Något mer som hör till detta är att pedagogerna var medvetna om att de kunde avbryta sin medverkan i studien utan att det skulle uppstå några negativa påföljder för dem. Detta tog vi speciellt hänsyn till då vi genomförde intervjuerna genom att förklara för dem att det var frivilligt att delta samt att de närsomhelst kunde avbryta sin medverkan utan att vi behövde veta varför. Det tredje kravet är ”Konfidentialitetskravet” som handlar för det första om vem eller vilka som har tillgänglighet till materialet som samlas in. För det andra handlar det om att det inte ska kunna gå att urskilja personerna som har deltagit i studien. Både pedagoger och barn är anonyma i den mening att alla namn och andra uppgifter som riskerar att identifiera personerna har plockats bort. Det sista kravet är ”Nyttjandekravet”, det material som samlades in användes inte till något annat än till studien. Det var endast vi som hade tillgång till det material vi samlade in, när studien avslutades raderades det insamlade materialet.

Tillförlitlighet

Eftersom vi använde oss av diktafon och förde anteckningar under studiens gång anser vi att tillförlitligheten är god. Under observationerna var vi medvetna om risken för att blanda in våra egna värderingar i situationen, enligt Justesen och Mik – Meyer (2010) är det lätt hänt i en observationsstudie att studentens egna tolkningar blir en felkälla. För att undvika detta så mycket som möjligt lyssnade vi igenom materialet vid ett flertal olika tillfällen med bakgrund mot den forskning och litteratur vi läst för att få fram flera olika synsätt på situationerna. Vid själva observationstillfällena fokuserade vi på att vara så neutrala som möjligt. Om det var någon situation under samlingen som fångade vårt intresse extra mycket diskuterade vi denna med pedagogen efteråt för att få hennes tolkning av situationen. Efter varje observation jämförde vi våra anteckningar och diskuterade olika situationer som förekommit under samlingen. På så sätt fick vi fram om vi tolkat olika situationer på olika sätt eller om någon av oss sett något som den andre inte lagt märke till. Vi var noga med att dela upp barnen mellan oss innan observationstillfällena. Tanken med detta var att minska stressen med att hinna anteckna kroppsspråket hos alla barn och på så sätt inte hinna se allt som händer. Genom att dela upp barnen kunde vi fokusera fullt ut på vad barnen gjorde och sa. På detta sätt minskades risken för felkällor.

Samlingsmiljö

På den avdelning där vi observerat samlingen finns det två samlingsgrupper, vilket innebär att de har två samlingsrum. Dessa rum används även som lekrum, det som gör att man märker att det även används som ett samlingsrum är att det sitter fasklitrade lappar i en cirkel på golven med alla barns namn på och alla barn har en viss bestämd plats som de sitter på. Det rum som vi observerat samlingarna i används av de äldre barnen, men även vid de tillfällen då alla barn ska ha samling tillsammans. De samlingar som vi observerat utspelas i ett litet rum med två små fönster som sitter en liten bit upp på en av väggarna på långsidan. På väggen mitt emot sitter en hylla, på denna hylla finns olika material som pedagogerna använder sig av i samlingarna. Hyllan är placerad i en höjd som gör att det är endast de vuxna som når materialet. Nedanför hyllan sitter det ett stort papper på väggen med alla veckans dagar, samt en stjärna som går att flytta till rätt dag. Det är framför det här pappret pedagogen har sin plats. På en av kortsidorna står det tre garderober och på den andra sidan sitter det en spegel. Under observationerna sitter vi utanför samlingen i varsitt hörn med block och penna, en av oss har haft hand om diktafonen.

Resultat

Studien har sin utgångspunkt i hur samspelet mellan pedagog och barn utspelar sig i samlingsituationerna. Observationerna redovisas utifrån innehåll för att sedan kompletteras med intervju svaren från pedagogerna. Pedagogerna vi intervjuar kallar vi Kerstin Kristina och Karin de har varit arbetslag i 6 år Kristina är barnskötare och Karin och Kerstin är förskollärare.

Tillåtande samspel

Ett genomgående mönster som vi har sett i alla samlingar är att barnen har mycket talutrymme, främst i början av samlingarna. Ett av dessa tillfällen utspelar sig på förmiddagen då både de yngre och de äldre barnen har samling tillsammans. Sammanlagt är de 13 stycken barn plus två pedagoger. Den ena pedagogen leder samlingen medan den andra är vikarie för

dagen och sitter med som stöd. Barnen har satt sig på sina platser och väntar på att pedagogen ska komma. När pedagogen kommer och sätter sig och säger god morgon vill flera barn ha hennes uppmärksamhet.

Albert: - Johanna och Sofia är hemma idag.

Pedagogen: - Johanna är hemma ja, hon är ledig och Sofia är ledig också.

Linda är också ledig.

Medan pedagogen pratar säger Klara hennes namn.

När hon har avslutat meningen riktar hon blicken mot Klara för att höra vad hon säger.

Klara: - När jag var ledig då åkte jag till Liseberg. Då åkte jag grodorna som åkte upp och ner.

Pedagogen: - Det är roligt på Liseberg.

Per: - Jag har också varit på Liseberg.

Hans börjar prata innan Per har pratat klart, pedagogen tittar på Per tills han har pratat klart sedan riktar hon blicken mot Hans.

Hans: - En gång när jag var på Liseberg då åkte jag såhär runt runt. Han visar med handen hur han åkte runt.

Pedagogen: - Var det roligt?

Nu är det flera barn som vill ha pedagogens uppmärksamhet på samma gång. Stina är den som pratar högst, de andra barnen tystnar och pedagogen riktar blicken mot Stina.

Stina: - När jag skulle åka då satt jag längst fram och då blev jag rädd.

Pedagogen: - Jag tror att ni har varit på Liseberg allihop.

Flera barn ropar: - Jag har varit det.

Pedagogen har i denna situation ett tillåtande samspel mot barnen i och med att hon läser av dem och låter dem prata om sådant som de är intresserade av. Hon har egentligen ett annat syfte med samlingen men låter barnen prata om det som är aktuellt för dem just för stunden. Johansson & Pramling Samuelsson, (2006) belyser vikten av att som pedagog kunna läsa av barnen, vad som intresserar dem just för stunden och därmed kunna pausa eller skjuta upp det som egentligen var planerat. Pedagogen lyssnar på barnen genom att ha ögonkontakt med dem hela tiden och även genom att nicka instämmande, på så sätt bekräftar hon att hon ser och lyssnar på vad barnet säger. När det är barn som pratar samtidigt som ett annat visar hon att det andra barnet får vänta genom att fortstätta att titta på det första barnet. När barnet har pratat klart vänder hon blicken mot det andra barnet och visar att hon lyssnar. Pedagogen sänder signaler till barnet att hon ser och lyssnar genom hennes kroppsspråk. Samlingen fortsätter.

Pedagogen: - Igår var det faktiskt en speciell söndag, gjorde ni något lite extra igår när ni var hemma på söndag?

Flera barn svarar att de inte gjorde det, när ett barn säger att det var advent instämmer flera barn och även pedagogen.

Lisa: - När vi skulle tända ljusen så fungera dem inte.

Pedagogen: - Fungera dem inte. Ska ni köpa ett nytt ljus?

Samtidigt som pedagogen säger detta är det ett barn som upprepar samma mening två gånger tills pedagogen bekräftar att hon hör genom att titta på honom.

Klas: - Det gör min.

Pedagogen: - Er funkar.

Gustav: - Våra ljus är i skåpet i vardagsrummet.

Pedagogen: - Har ni letat fram dem nu då?

Flera barn ropar hennes namn.

Pedagogen: - Nu ska jag lyssna på Mikael först.

Mikael: - Vi har en stjärna i vårt rum.

Pedagogen: - Ni har en stjärna, och det var ju bra för att det är ju första advent som ni sa.

I den här samlingssituationen kan man se exempel på det äkta samtalet, som Rubinstein Reich (1996) tar upp, trots att det är pedagogen som leder in barnen på vad de ska prata om för ämne. Barnen berättar om sina erfarenheter kring detta om hur de har tänt ljus med mera. Pedagogen lyssnar på barnen och ställer frågor och bekräftar det barnen säger. Det äkta samtalet framkommer då barnen börjar prata om Liseberg, detta är ett ämne som många av barnen är intresserade av och kan relatera till, det märks eftersom det är många som vill dela med sig av sina erfarenheter. Enligt Olofsson (2010) förekommer oftast det äkta samtalet i en mindre grupp av barn. Just den här situationen går emot det som Olofsson menar eftersom det äkta samtal som vi fick ta del av skedde då alla barn var samlade i en gemensam samling.

Utifrån ett genusperspektiv kan man i den här situationen se att det är pojkarna som är dominerande då det gäller talutrymme, det gäller både då de pratade om Liseberg och om advent. Detta stämmer överens med det som Månsson (2000) kom fram till i sin undersökning. Däremot kan man se att Stina i situationen då de pratar om Liseberg, går emot det som Eidevald (2009) skriver om synen på inåtvända flickor. Det är flera barn, både pojkar och flickor, som samtidigt vill ha pedagogens uppmärksamhet att det är Stina som pratar högst och får på så sätt pedagogen att lyssna på henne. Detta visar att det inte är generellt att alla flickor och pojkar är olika varandra utan att det finns skillnader inom gruppen flickor och gruppen pojkar. Månsson (2000) menar att det inte finns någon enhetlig flick – eller pojkgrupp utan att det istället finns stora variationer inom grupperna. Dessa variationer beror på ålder och på de olika personligheter som finns bland barnen. Det kan man se exempel på i nästa del av samlingen då Stina sitter tyst, att hon ropade ut i situationen innan behöver inte betyda att hon alltid gör så för att få sin röst hörd. Anledningen till att hon gjorde det då kan ha varit för att samtalsämnet var något som intresserade henne och för att hon märkte att för att hon skulle få säga sitt gällde det att ropa högt för att överrösta de andra.

Pedagogen tar Stinas perspektiv genom att låta henne få säga det hon vill, Stina har inte sagt något under samlingen och det märks att hon gärna vill berätta om sin erfarenhet. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) menar att om barn ska kunna känna delaktighet gäller det att pedagogen sätter sig in i barnens perspektiv. Avgörande i den här situationen är att pedagogens förhållningssätt leder till ett tillåtande klimat för barnen. Om strukturen på samtalet hade varit av annan karaktär, det ledda samtalet eller förhöret som enligt Rubinstein Reich (1996) är mer styrda av pedagogen, hade situationen antagligen sett annorlunda ut. Då hade pedagogen fördelat ordet mellan barnen och på så sätt inte tillåtit barnen att prata när de själva vill så som Stina gjorde. Olofsson (2010) menar att om pedagogen är öppen för barnens reaktioner behövs oftast inte några tillsägelser eller tillrättavisningar.

Under intervjun med pedagogerna, som gjordes efter samlingarna, ställde vi frågan om hur de tycker att en bra samling ser ut. Vi får då liknande svar från alla tre, Karin beskriver.

En bra samling tycker jag är när vi har ett bra samspel. När det inte bara kommer från mig hela tiden, som pedagog hörs man ju väldigt mycket. Det är bra om alla kan komma till tals och att man har det trevligt, att man känner att det är en positiv samvaro

Vi ber henne att ge ett exempel på en sådan här samling.

När jag har haft en viss tanke med en samling, och att jag känner att barnen är med mig, plus att de gör kanske lite ytterligare, att de spinner vidare på samlingen så att jag får en del tillbaka och kanske kan tänka på till nästa gång, just det, det tog de upp då detta kan vi spinna vidare på. Att vi är glada när vi går från samlingen. Gärna sång och fantasi ska det vara i samlingen

Svaren på de här frågorna relaterat till samlingssituationen ovan visar att pedagogens tankar om samlingen inte stannar vid en tanke utan även att hon gör verklighet av den. Ett bra samspel för henne är då barnen har inflytande, att det inte bara är hon som ska prata utan att barnen kommer med sina idéer och tankar. Det är just detta som händer under denna samling, ett barn börjar prata om Liseberg, de andra barnen fortsätter och pedagogen följer barnens initiativ. Hon tar tillvara på barnens perspektiv på ett konkret sätt som Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) beskriver att en pedagog bör göra för att barnen ska känna delaktighet och ha inflytande. Detta beskriver hon även i intervjun då hon är öppen för att ta åt sig av det barnen varit intresserade av för att sedan ta upp det i nästa samling. Samspelsformen som går att utläsa i denna situation är det som Johansson och Pramling Samuelsson (2006) kallar för explorativa samspel, där det ska finnas en öppenhet för barnen att ta egna initiativ. Pedagogen visar att hon är öppen för det barnen säger, genom ett tillåtande kroppsspråk, ögonkontakt och genom muntlig bekräftelse. Denna typ av samspel går även att utläsa i intervjun då pedagogen påpekar att en bra samling, för henne, är då hon har haft ett syfte med vad hon vill att både barnen och hon ska få ut av den. Detta visar att pedagogens synsätt "human beings", hon utgår från att hennes och barnens värld ska vara gemensam, det är inte bara hennes syfte som ska uppfyllas utan även barnen ska känna att samlingen är meningsfull. Det framkommer även då hon låter barnen vara delaktiga, det är inte hon som har de rätta svaren, utan barnen får komma med sina uppfattningar om vad de tycker och tänker.

Pedagogens förhållningsätt

Så här svarar Kerstin på frågan om det finns några normer och regler för barnen att följa under samlingen.

Ja det finns det. Alla ska bidra till att det blir en trevlig samling, det är ju inte okej att sitta och skrika eller slå på den som sitter bredvid. Sen kan man inte ha samma förhållningsätt till alla barn för alla barn har inte samma kapacitet så man har ju lite olika regler för vad som är okej för vissa barn och vad som är okej för andra barn, man ställer ju lite olika krav. Vissa barn har man högre toleransnivå mot så länge det inte går ut för mycket över de andra och mot vissa barn har man mindre

Vi ställer även frågan vad det är som avgör vilken tolerans man har mot barnen.

Det är ju det att vi känner barnen, de är ju så pass länge hos oss. Vissa barn kanske inte klarar samlingen mer än en kortare stund och vissa barn klarar det jättelänge om man tillrättavisar dem att nu sitter du här, då fixar de det men vissa barn kanske bara orkar kortare stunder och det vet ju vi eftersom vi vet ju vilka barnen är, så det är därifrån toleransnivån kommer

När vi ställer frågan om hon tror att barnen är medvetna om de normer och regler som finns i samlingen säger hon att de är det då det gäller att inte skrika rakt ut eller slå någon annan. Det vi kunde se under de dagar vi genomförde observationerna bekräftar det pedagogen säger, det märktes att barnen var medvetna om att de inte fick slå någon eller skrika rakt ut eftersom de inte gjorde det. Olofsson (2010) tar upp generella saker som barnen lär sig under samlingen, bland annat att lyssna på de andra, visa respekt och att vänta på sin tur. I vår studie visade barnen att de var medvetna om detta under samlingarna, när det var ett barn som pratade lyssnade de andra genom att rikta uppmärksamheten dit. Pedagogen gjorde även barnen medvetna om att om det är något annat barn som pratar så får man vänta på sin tur.

Ett exempel i vår studie där pedagogens toleransnivå synliggörs är när tre barn som sitter bredvid varandra börjar stampa med fötterna i golvet, pedagogen, som sitter bredvid, tittar

först på barnen men avvaktar sedan. När hon märker att de inte slutar lägger hon handen på benet på det barn som sitter bredvid henne medan hon tittar barnet i ögonen men säger ingenting. Detta visar att hon väntar för att se om barnen slutar på egen hand. Det som påverkar samspelet är att barnen inte är medvetna om att pedagogen har olika toleransnivåer. Utifrån pedagogens svar om att de har olika regler för vad som är okej för vissa barn och vad som är okej för andra barn skulle man kunna tolka det som att situationen kunde sett annorlunda ut om det hade varit andra barn som stampat med fötterna i golvet. Att toleransnivån är olika beroende på vilket barn det är kan bland annat bero på ålder eller kön, detta konstateras både i Eidevalds (2009) och i Månssons (2000) studie. Det visade sig bland annat genom att pedagoger bemöter flickor och pojkar olika trots att de har ett liknande beteende. Att det är såhär kan bero på de uppfattningar som finns att till exempel flickor klarar av att sitta och vänta i större utsträckning än vad pojkar gör eller att pojkar har lättare att ta för sig i kontakten med pedagogen. Det går dock inte att generalisera sådana skillnader utan att ta hänsyn till individuella faktorer.

En annan typ av samspel utspelar sig vid ett annat tillfälle i samlingen med de äldre barnen. Det är sju stycken barn och en pedagog som deltar i samlingen. De har precis gått igenom veckodagarna och pedagogen riktar nu deras uppmärksamhet mot vädret.

Pedagogen: - Vad är det för väder ute idag?

Barnen utropar samtidigt: - Snö!

Pedagogen: - Är det snö eller?

Barnen: - Ja!

Kalle: - Kolla ut bara. Samtidigt som han säger detta ställer han sig upp och tittar ut genom fönstret. Barnet bredvid ställer sig också upp och tittar ut.

Pedagogen: - Ja kolla ut bara precis.

De andra barnen sitter kvar på sina platser och tittar mot fönstret.

Pedagogen: - Kolla ut lite så får ni se, säger hon och tittar på de barn som sitter kvar.

Barnen ställer sig upp och går fram till fönstret, vilket även pedagogen gör. Hon lyfter upp ett barn som inte ser.

De står där i någon minut tills pedagogen säger till dem att sätta sig i ringen igen vilket barnen också gör.

Här ser man att pedagogen är öppen och tillåtande mot barnen, när hon märker att barnen ställer sig upp låter hon dem göra det, detta förstärks ytterligare när hon själv ställer sig upp och tittar ut. Det är första dagen som det snöar och barnen har pratat om snön även innan samlingen. Hon förstår att detta är något som intresserar barnen extra mycket idag. Om hon istället hade sett detta som ett störande moment i samlingen hade hon sagt till barnen att sätta sig igen. Johansson och Pramling Samuelsson (2006) menar att det är alltid pedagogen som ansvarar för samspelets kvalité och att barnen ska kunna påverka sina egna förutsättningar i samspelet. I den här situationen kan man se att samspelet är positivt i och med att när pedagogen sedan säger till barnen att sätta sig igen gör de det med en gång, detta visar att de var nöjda och accepterar pedagogens önskan i och med att hon har accepterat deras. Pedagogen har ett förhållningssätt som visar att hon genom att se och lyssna på barnen vill vara delaktig i deras livsvärld och dela deras erfarenheter (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003).

Under en annan samling börjar ett barn prata om tomten. Situationen börjar med att pedagogen och barnen samtalar om advent.

Pedagogen: - Ska det bli roligt med jul, advent och lucia? Samtidigt som hon säger detta tittar hon runt på barnen.

Linda: - Fröken, vet du jag trodde att jultomten kom idag, säger hon glatt

Pedagogen: - Det dröjer allt lite.
Kalle: - Jultomten finns inte.
Pedagogen: - Är det så? Hon tittar på Kalle
Kalle. – Ja.
Pedagogen: – Jaha okej.
Linda: - Han finns visst!
Kalle: - Min farbror klär ut sig till tomte.
Pedagogen: - Jag rycker på axlarna, jag vet inte säger hon, samtligt som hon rycker på axlarna.
Kalle:– Jag vet att jultomten inte finns, det är inte den riktiga, han iakttar pedagogen.
Pedagogen: – Jag tror att man tror lite olika, hennes blick går runt i samlngen.
Kalle: - Den riktiga finns inte.
Pedagogen: - Nä, okej. Vi får se på julafton vad som händer, säger hon och avrundar och fortsätter med ett nytt ämne.

Det märks att hon förstår att det är ett känsligt ämne för barnen i och med att flickan svarar emot på ett bestämt sätt samtidigt som pojken verkar säker på sin sak. Hon låter sin egen tro och sin egen åsikt kring detta vara osagd och är fokuserad på att inte säga något fel, utan håller sig därför neutral. Om hon hade hållit med pojken och sagt att hon inte heller tror att tomten finns hade hon inte tagit hänsyn till flickan och tvärtom mot pojken om hon sagt att han finns. Barnens erfarenheter visar sig i barnens sätt att vara, bland annat genom kroppsspråk och tonfall (Johansson, 2003). Det gäller som pedagog att ta vara på detta för att kunna ta ett barns perspektiv, detta gör pedagogen genom att hålla sig neutral och då hon inte tar någon av barnens parti förhåller hon sig till båda barnens perspektiv. Det framkommer inte vad de andra barnen har för uppfattningar, de säger inget och pedagogen frågar dem inte. Öhman (2006) tar upp om vikten av att som pedagog ha en social förmåga som handlar om att läsa av sociala situationer, i det här fallet väljer hon att lösa situationen genom att avrunda och föra in barnen till ett annat ämne. I och med detta styr pedagogen samspelet, hon markerar när de ska börja prata om något annat. Pedagogens mål är att synliggöra för barnen att man har olika uppfattningar kring om tomten finns eller inte. Detta är en del i det formbundna samspelet som innebär att pedagogen styr samspelet för att komma fram till ett rätt svar (Johansson & Pramling Samuelsson, 2006).

I den här situationen kan man återigen se att det är en pojke som har det största utrymmet i samlngen. Det märks att han söker bekräftelse av pedagogen eftersom han hela tiden tittar på henne och för att han fortsätter att hävda sin åsikt. I slutet ger pedagogen efter en aning men säger ändå att de får se vad som händer på julafton. Månsson (2000) kom i sin studie fram till att pojkarna får längre svar än vad flickorna får. Detta kan man också se exempel på i den här situationen, pedagogen bekräftar hela tiden det pojken säger även om det ibland bara är med enstaka ord. Flickan får ingen bekräftelse på det hon säger, pojken börjar prata direkt efter och får därmed pedagogens uppmärksamhet. I och med att hon inte får någon bekräftelse säger inte flickan något mer, det framkommer inte varför hon tror på tomten medan pojkens åsikter framkommer tydligt. Pedagogen använder sig här av förhöret då hon pratar med barnen, hon ställer frågor där barnen ger korta svar och som oftast bara går att svara ja eller nej på. På grund av detta kommer hon inte nära barnens perspektiv, desto mindre då det är hon som avgör när de ska börja prata om något annat. Månsson (2000) kom i sin studie fram till att de situationer som var helt vuxenledda, så som samlingar, dominerades av pojkarna medan i de ”delvis vuxenledda” situationerna, som tillexempel mat – och tambursituationer, tog både pojkar och flickor kontakt med den vuxna, flickorna blev i dessa situationer mer synliga. Man skulle kunna se detta som att i de delvis vuxenledda situationerna har barnen större inflytande och möjligheter till egna initiativ än i samlngen då det är pedagogen som styr. Man skulle även kunna tolka detta som att om pedagogen låter samlngen bli en delvis vuxenledd

situation skulle detta kunna vara en början till att pojkarna och flickorna blir lika synliga. Detta hänger ihop med det som Emilson (2008) skriver att ju mindre kontroll pedagogerna har desto mer inflytande får barnen. Om pedagogerna hade släppt sin egen kontroll över situationen hade ett äkta samtal kunnat uppstå, som kännetecknas av att pedagogerna ställer frågor av intresse och är nyfikna på vad barnen har att säga. På så sätt hade hon även kunnat ta tillvara på flickans perspektiv och kunnat få fram hennes uppfattningar och åsikter. Om man hade strävat efter att efterlikna de delvis vuxenledda situationerna hade chanserna för att ett äkta samtal skulle uppstå varit större.

Begränsat samspel

Det var en samling som skiljde sig från de andra då det gällde samspelet, främst den sista halvan av samlingen. Det var i en av de samlingar där alla barn deltog, just denna dag var det sammanlagt 17 barn. Pedagogens syfte med samlingen är att de ska gå igenom och träna på sångerna inför lucia. Hon har med sig ett häfte där alla sånger står och som ligger framför henne på golvet. Innan de börjar sjunga är det ett barn som har fått dra ett paket ut adventskalendern. Därefter påbörjas sångerna, det är nio stycken sånger varav två av dem som sjungs på svenska även sjungs på engelska.

Direkt när sången är slut är det ett barn som börjar prata.

Stina: - Jag har Askungen hemma.

Pedagogen: - Är det en film?

Stina: - Jag har lånat den av mormor. Pedagogerna har ögonkontakt med Stina när hon pratar.

Pedagogen: - Nu kommer det en låt som är lite svårare. Hon tittar ner i sånghäftet medan hon säger detta.

Efter nästa sång igen är det ett barn som vill berätta något för pedagogerna. Pedagogerna har ögonkontakt med barnet.

Klara: - Vet du, jag och pappa måste gå upp jättetidigt. Hon blir avbruten av ett annat barn som börjar prata.

Pedagogen: - Nej nu pratar Klara. Hon tittar på det andra barnet när hon säger detta och återgår sedan med blicken mot Klara.

Klara: - Vi måste stiga upp jättetidigt för jag ska titta på julkalendern.

Flera barn börjar prata samtidigt.

Pedagogen: - Nej, vet ni vad nu måste vi träna, säger hon och tystar ner dem. Sedan börjar de sjunga på nästa låt.

Barnen försöker hela tiden få pedagogens uppmärksamhet men får i det här fallet stå tillbaka eftersom pedagogens avsikt är att de ska hinna sjunga igenom alla sånger. Den här samlingen skiljer sig från de andra samlingarna på det sättet att pedagogerna inte tar tillvara på barnens samspel lika mycket som i de förra, barnen har inte lika mycket delaktighet. I den här samlingen kan man se att barnens perspektiv får ge vika för pedagogens syfte med samlingen som i det här fallet var att sjunga julsånger. Det är många barn som vill komma till tals och påkallar pedagogens uppmärksamhet vid flera tillfällen men för att syftet ska kunna uppfyllas hinner inte pedagogerna låta alla barn få prata utan tystar ner de flesta av dem. Johansson (2003) menar vidare att ibland krockar pedagogens och barnens perspektiv med varandra. Även fast barnen visar att de inte delar samma inställning vill pedagogerna att barnen ska öva sig på vissa saker, ofta sker detta med tanket att det sker för barnens egen skull. Samlingen fortsätter:

Mellan två sånger är det flera barn som pratar samtidigt. Marie börjar röra sig fram mot pedagogerna samtidigt som hon säger hennes namn och håller upp sitt finger för att visa.

Pedagogen: - Du får vänta lite, Marie.

Barnet går tillbaka till sin plats.

Det som är intressant i den här situationen med Marie är att samma händelse har utspelat sig i de äldre barnens samling några dagar tidigare. Skillnaden då var att pedagogen lät henne komma fram och visa sitt finger, pedagogen höll i den hand som Marie sträckte fram medan hon tittade på fingret. Pedagogen tittar på fingret och pratar kring såret, ger förslag om att de kan sätta på ett plåster senare. Flickan sätter sig sedan på sin plats.

När sångerna är slut vill Marie ha pedagogens uppmärksamhet igen, hon säger hennes namn och rör sig mot henne.

Pedagogen: - Ja, Marie.

Marie: - Titta jag har ont där. Hon visar sitt finger mot pedagogen. Pedagogen tittar på fingret.

Pedagogen: - Har du ont där? Vi får hoppas att det går över sen.

När pedagogen har tittat på fingret sätter sig Marie på sin plats igen.

Pedagogen avslutar samlingen.

När samlingen håller på att ta slut gör Marie ett nytt försök med att få pedagogens uppmärksamhet, den här gången lyckas hon. Både Öhman (2008) och Månsson (2000) menar att barnen är ute efter att få bekräftelse av pedagogen och att de ofta söker detta på ett aktivt sätt. Här närmar sig pedagogen barnets perspektiv genom att hon tittar på såret och frågar om Marie har ont. Samlingen är ett tillfälle där genus bidrar till erbjudanden eller begränsningar. Det som avgör vilket det blir beror på vem det är och när det sker (Månsson, 2000). Med detta i tanke plus att Månssons studie visat att samlingar domineras av pojkarna, går det att föreställa sig att situationen kanske skulle sett annorlunda ut om det hade varit en pojke som gick fram till pedagogen. Hade pedagogen bemött honom på samma sätt eller hade hon tittat på såret redan vid det första tillfället då pojken kom fram för att visa. I det här fallet vet vi att just det här tillfället var ett undantag eftersom det var andra faktorer som påverkade samspelet mellan pedagog och barn. Samma situation har utspelats tidigare och därför kan vi säga att tid går före genus i det här fallet.

Under intervjun med Karin ställde vi frågan om hon märker någon skillnad i samspelet med barnen när hon har alla barn tillsammans till skillnad från när hon har samling med endast de äldre barnen. Karin svarar:

Ja det blir det man får skynda på samlingen lite, man kan inte sitta så lång stund, man kan inte ha samma slags samling då. När vi har alla då är det ju det här typ runt adventskalendern. Man kan inte ha 19 stycken barn, ett till fem år och ha en vanlig samling om man säger så, det blir mer direkt och mer information att nu ska vi göra såhär, så där märker man skillnad.

Pedagogen försöker hålla barnen till ämnet, om barnen börjar prata om något annat lyssnar hon för att sedan föra samtalet och barnens uppmärksamhet tillbaks till sångerna. Det som skiljer den här samlingen från de andra är strukturen på samtalen som förs mellan pedagogen och barnen. Förhöret är den samspelsform som är mest det förekommande i denna situation, enligt Rubinstein Reich (1996) är detta ett av de samtal som är vanligast i en samlingssituation. I det här fallet vet vi att tid var en av orsakerna till att pedagogen skyndade på med samlingen och att hon därför fick hålla barnen till det ämne som var viktigast. På vis gavs inte så mycket utrymme för barnen att prata. En av anledningarna till att barn blir avbrutna eller påskyndande, beror enligt Månsson (2000) på att tider ska passas. Anledningen till att pedagogen kände att hon ville ha samlingen snabbt avklarad var för att en av de andra pedagogerna skulle iväg på möte och en vikarie skulle komma. De hade pratat innan om att de skulle klä på barnen och gå ut innan vikarien kom.

Samspel på barnens nivå

I denna samling deltar 13 stycken barn och två pedagoger, en av dem är vikarie. Pedagogerna har satt upp en gren i taket med paket som ska symbolisera en adventskalender, de har en burk med lappar som det står alla barnens namn på. Pedagogernas tanke med detta är att varje dag ska de dra en lapp, det barnet som står på lappen ska få öppna ett paket. Innan samlingen börjar har barnen varit och tittat på paketen flera gånger. När pedagogen startar samlingen börjar hon först prata om advent och barnen får berätta vad de har gjort hemma. Hon tar sig tid till att se och lyssna på varje barn. Efter en stund riktar hon deras uppmärksamhet mot grenen där julklapparna hänger.

Pedagogen: - Har ni sett vad som hänger i taket?

Barnen: - Ja, det är julklappar!

Pedagogen: - Ja precis, vet ni varför vi har hängt upp dem där?

Flera av barnen: - För att det snart är jul.

Pedagogen: - Kommer ni ihåg innan förra julen då hade vi också paket? Och så fick ni dra en lapp en sådan, pedagogen visar burken som de röda lapparna ligger i.

Några av barnen nickar till svar.

Pedagogen: - Kommer alla ihåg?

Barnen nickar åter igen.

Pedagogen lutar sig fram och tittar runt på alla barn.

Pedagogen: - Då vet ni ju att det är ett barn som får öppna ett paket varje dag, en del tycker det är jobbigt att vänta men ni vet alla kommer ju att få öppna.

Pedagogen låter vikarien dra en namnlapp ur burken, det barn som står på lappen får klippa av ett paket från grenen, öppna det och visa de andra barnen. När de sedan ska gå vidare med samlingen är det ett barn som visar missnöje över att inte ha fått öppna något paket. Pedagogerna upprepar igen att alla kommer att få öppna varsitt paket och att de kommer ha paketöppning ända fram till jul, hon säger även att hon förstår att de tycker det är jobbigt att vänta. Olofsson (2010) menar att om pedagogen är tydlig med att förklara att alla barn ska få göra varsin gång men att alla inte kan göra på samma gång så accepterar barnen detta och iakttar istället sina kompisar. I kommande samlingar då de ska öppna paket märks det att barnen har förstått att alla inte kan göra på samma gång, det är ingen som är missnöjd utan de har istället väldigt bra koll på vem det var som öppnade paket senast och vad som låg i paketet.

Öppenhet och intresse är vad som krävs av pedagogen för att kunna ta ett barns perspektiv. Ett exempel på hur detta kan yttra sig är genom samtal mellan pedagog och barn. I samtalet gäller det för pedagog att ha en närhet till barnet som är både psykisk och fysisk (Johansson, 2003). Detta har vi sett exempel på i flera av samlingarna då pedagogen varit öppen och intresserad av vad barnen har för erfarenheter av ett visst fenomen. Det har även varit tydligt genom det kroppsspråk pedagogen hade när hon pratade med barnen. Hon satt för det mesta på knä och vid vissa tillfällen lutade hon sig fram på knäna, på så sätt hamnade hon i barnens blickfång på ett annat sätt och kom ner på barnens nivå.

Diskussion

I denna avslutande del kommer vi att föra en diskussion om de resultat vi kommit fram till i vår undersökning kopplat till syftet och frågeställningarna. Syftet med studien var att studera hur barns och pedagogers sociala samspel yttrar sig i samlingen. Med utgångspunkt från våra frågeställningar analyserade vi hur samspelet i samlingen sett ut, diskuterade vad vi hade observerat och relaterade tillbaka till litteraturen samt till de teoretiska utgångspunkterna.

Svaren på våra frågeställningar blev att ett bra samspel, där både pojkar och flickor tog lika mycket plats, skapades då pedagogen tog ett steg tillbaka och anpassade sig till barnen, läste av deras intressen och lät dem prata om sådant som de var intresserade av för stunden. Även då hon styrde in barnen på ett speciellt ämne så lyssnade hon och visade att hon var intresserad av barnens erfarenheter genom att ställa följdfrågor. På detta sätt skapades ett tillåtande klimat där pedagogen var lyhörd för barnen, både muntligt och genom kroppsspråket, och hon tog sig tid till att lyssna på vad barnen hade att säga. Ett begränsat samspel skapades då pedagogen hade någon tid att passa och hade ett speciellt syfte med samlingen som hon ville hinna med. Detta resulterade i att hon inte hann lyssna på det barnen ville säga, om hon lyssnade så gav hon endast korta svar och fortsatte sedan med samlingen.

Det var tydligt att pedagogen hade sina rutiner för hur hon skulle lägga upp samlingen och vad hon ville att barnen skulle få ut av den. Förskolans vardag är i hög grad präglad av rutiner, där leken och samvaron med andra barn i största grad dominerar. Men vi anser att man inte ska fastna för mycket i rutiner, utan de bör varieras och utvecklas allt eftersom förutsättningarna i gruppen förändras. Vi anser att pedagogen i det här fallet hade sina rutiner för hur hon inledde samlingen. Hon tillät sedan barnen att vara delaktiga i utformningen, resten av aktivitetens gång och upplägg. Detta anser vi är ett bra tillvägagångssätt. Vi upplevde att pedagogen hade en betydande roll för den enskilda individen i samlingen och hennes trygghet i sin pedagogiska roll gjorde att barnen fann sina roller.

En pedagogs värderingar, normer, färdigheter, människosyn och ideal påverkar verksamheten i förskolan. Det är omöjligt att gå in i en barngrupp och vara neutral. Våra värderingar speglar vilka vi är och därför är det nödvändigt att vara medveten om sina värderingar. Vi tolkade pedagogens värderingar att barnen betraktas som det kompetenta barnet. Att barnet vill och kan samspela med andra. Det såg vi tydligt under en samling där flera barn pratade för fullt med pedagogen medan ett barn satt tyst. Pedagogen stoppar de andra barnen och talar om att nu ska de barn som inte har sagt något få säga vad de tänker på. Även om barnet endast svarar ja eller nej syns det genom kroppsspråket på barnet och pedagogen att de har ett tydligt samspel. Ett barn behöver känna tillhörighet och förskolan har en viktig roll när det gäller att skapa en trygg plats där varje barn har rätt att ta plats och känna att han/hon är en del av ett sammanhang. Pedagogen behöver se varje barn för att kunna ge stöd och motivation utifrån vart barnen befinner sig både kunskapsmässigt och socialt. Det är pedagogens uppgift att uppmärksamma detta och för att individen i gruppen skall kunna arbeta under samma förutsättningar som de övriga i barngruppen. Vi anser att pedagogen hade ett professionellt förhållningsätt i bemötandet mot barnen, pojkar och flickor bemöttes på liknande sätt. De barnen som tog mer utrymme i samlingen lyckades hon lugna ner medan de barnen som inte tog så mycket utrymme uppmuntrade hon till att ta plats i samlingen. Under tiden vi bearbetade vårt arbete och jämförde pedagogens förhållningsätt i mot båda könen, kom vi fram till att vi ville skriva mer om genus i vårt arbete. Men eftersom vi såg det efter observationen och intervjuerna med pedagogen har vi inga frågor om genus.

För att ett gott samspel ska kunna utföras behöver alla i barngruppen känna att de tillhör och tillför något speciellt. Att arbeta i smågrupper skapar trygghet och barnen lär känna varandra bättre genom att fler kommer till tals. Vi anser att det är en stor vikt att ha kunskap om gruppprocesser, eftersom det blir allt viktigare i exempelvis utbildningar och arbetsliv, i takt med att gruppen allt oftare används som verktyg för måluppfyllelse. Pedagogens inställning till hur hon tycker att gruppen ska fungera speglar av sig i barngruppens beteende. Vi såg genom vår observation att pedagogen hade kunskap om hur gruppprocesser fungerar, pedagogen handlade olika beroende på barngruppens storlek och anpassade sig därefter. Vi

tolkade genom pedagogens sätt att agera i barngrupp att hon tyckte att det är viktigt med kommunikation. Inte bara orden är av betydelse, utan även kroppsspråk och uttryckssätt, det fick vi bekräftat senare i intervjun med henne.

Slutsatser

Vi var medvetna om att vår närvaro kunde påverka barnen på så sätt att vi kunde ta uppmärksamheten från pedagogerna. Eftersom vi var nya för barnen och vi visste om vad det kunde innebära valde vi att vara på förskolan i god tid innan samlingen började för att barnen skulle hinna bekanta sig med oss och vi med dem. Vi gick även och satte oss i samlingsrummet några minuter innan samlingen började så att de skulle se oss när de gick in, vid första tillfället berättade vi även för barnen vad vi skulle göra. En miss som vi gjorde då alla barn hade samling samtidigt var att vi glömde berätta vad vi gjorde för de barn som inte varit med tidigare. Detta kom vi på då det var ett barn som frågade oss vad vi gjorde, pedagogerna hade precis startat upp samlingen så ingen av oss svarade eftersom vi inte ville riskera att störa. Så länge pedagogerna fängade barnen tittade de knappt åt vårt håll, om det var något barn som började prata med oss under samlingen nickade vi till svar och återgick sedan med blicken mot pedagogerna, allt för att störa så lite som möjligt.

Vi har varit medvetna om att vår närvaro under samlingarna har kunnat påverka pedagogerna på så sätt att hon bemöter barnen på ett annorlunda sätt än vad hon brukar göra. Eftersom vi deltog under samlingen under en vecka anser vi dock att risken för detta är ganska liten i och med att pedagogerna vant sig mer och mer vid vår närvaro och på så sätt visat att hon inte påverkats av den. Även intervjun med pedagogerna visar att hennes tankar om samspelet med barnen hänger ihop med hennes verkliga handlingar.

Metoddiskussion

Vårt val av metod gjorde att vi fick svar på våra frågeställningar om samspelet mellan pedagog och barn på ett korrekt sätt. Att observera genom att spela in på en diktafon och att iaktta samspelet var de metoder som passade bäst för pedagogerna och för barngruppen. Om vi hade valt att använda oss av filminspelningar tror vi att resultatet hade blivit annorlunda eftersom vi visste sen innan att pedagogerna kände sig obekväma med att bli filmade. Risken hade då kunnat bli att detta påverkade hennes spel till barnen. Det hade även kunnat ta uppmärksamhet från barnen eftersom de inte är vana vid att bli filmade i samlingen och eftersom vi inte hade så lång tid på oss ville vi inte riskera detta. Vi valde att intervjua alla tre pedagogerna och inte enbart den pedagogerna som höll i samlingen för att få en uppfattning om arbetslaget hade samma tankesätt om samspelet med barnen.

Fortsatt forskning

I våra studier har vi fokuserat på observationer av samspelet mellan pedagog och barn och även intervjuat pedagogerna om hur de uppfattar samspelet, genom detta har vi fått fram pedagogernas perspektiv då det handlar om samspelet. Det hade varit intressant att även få fram barnens perspektiv och deras uppfattningar om samspelet med pedagogerna eller samspelet med de andra barnen. Ett förslag till fortsatt forskning är att observera samspelet mellan barnen i samlingen eller att intervjua barnen och få fram deras syn på samspelet både till barnen och till pedagogerna. Genom våra intervjuer har vi fått fram pedagogernas uppfattningar om skillnaderna mellan samspelet till de yngsta barnen och till de äldre. De uppfattar att i en samling med de yngsta barnen sker samspelet mer mellan pedagogerna och barnen, i samlingen med de äldre barnen utspelas samspelet mer mellan barnen. Intressant här

hade varit att undersöka om detta stämmer och om det blir någon skillnad i samspelet mellan barnen då de äldre och yngre barnen har samling tillsammans.

Referenser

Bjervås, Lotta (2003) ”Det kompetenta barnet”, sid 55-81, i Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red.) (2003). *Förskolan: barns första skola!*. Lund: Studentlitteratur

Eidevald, Christian (2009): *Det finns inga tjejbestämmare-Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Jönköping: ARK Tryckaren AB.

Emilson, Anette (2007) “*Young children’s influence in preschool*”. Sid 11-38 i International journal of early childhood, volym 39, nummer 1 (2007) Tillgänglig på internet: <http://web.ebscohost.com.proxy.mah.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=6af1e4a7-25ca-46a3-b5a0-42135383ec9c%40sessionmgr12&vid=2&hid=19>

Emilson, Anette (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. (Göteborg studies in educational sciences, 268).

Gren, Jenny (2008). *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Johansson, Eva (2003). *Att närma sig barns perspektiv. Forskare och pedagogers möten med barns perspektiv*. I Pedagogisk forskning i Sverige, tema: barns perspektiv och barnperspektiv, årg 8, nr 1-2. Göteborgs Universitet.

Johansson, Eva. & Pramling Samuelsson, Ingrid. (2006). *Lek och läroplan. Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS.

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2011). *Kvalitativa metoder : från vetenskapsteori till praktik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kampmann, Jan (2004). *Societalization of Childhood: New opportunities? New Demands?* In: Helene Brembeck, Barbro Johansson & Jan Kampmann (Eds.), *Beyond the competent child: exploring contemporary childhoods in the Nordic welfare societies*. (pp 127-152). Frederiks-berg: Roskilde University Press.

Løkken, Gunvor & Søbstad, Frode (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Månsson, Annika (2000). *Möten som formar - Interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Doktorsavhandling. Institutionen för pedagogik, Lärarhögskolan, Malmö.

Nilsson, Björn (2009). *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur.

Olofsson, Britta (2007) *Modiga prinsessor & ömsinta killar*. Malmö: Lärarförbundets förlag.

Olofsson, Britta. (2010). *Meningsfull samling i förskolan*. Söderköping: Lärarförbundets förlag.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik. I Pedagogisk forskning i Sverige, tema: barns perspektiv och barnperspektiv*, årg 8, nr 1-2. Göteborgs Universitet.

Rubinstein Reich, Lena (1996). *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Simeonsdotter Svensson, Agneta (2009). *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen. Barns olika sätt att erfa och hantera svårigheter*. Doktorsavhandling. Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98 Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

SOU 1997:116 *Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barns rättigheter förverkligas i Sverige*. (Barnkommittén) Stockholm: Fritzes.

Sommer, Dion (2005a). *Barndomspsykologi. Utveckling i en förändrad värld*. Stockholm: Liber.

Sommer, Dion (2005b) *Barndomspsykologiska fasetter*. Liber AB.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm.

Williams, Pia (2006). *Barn lär av varandra – Samlärande i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

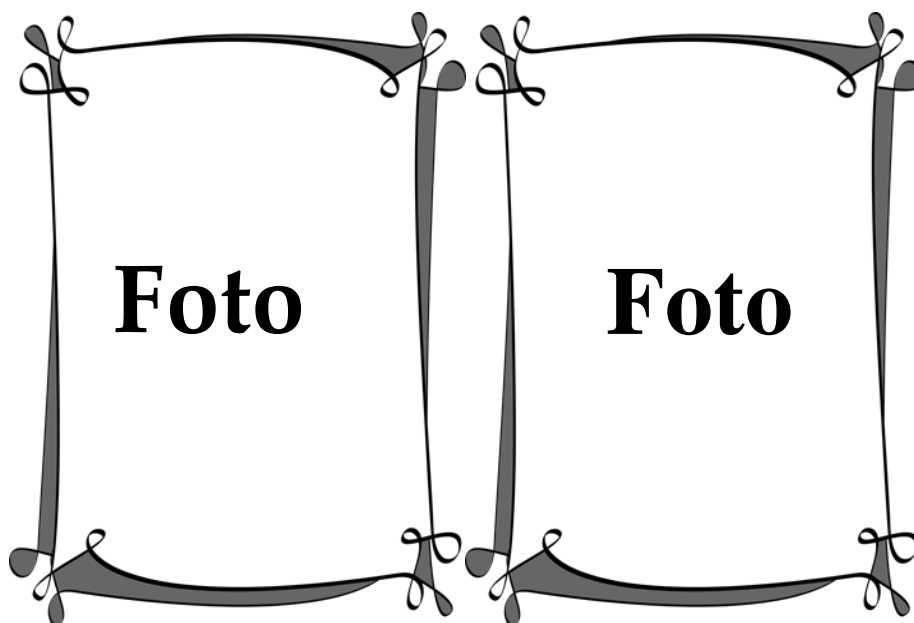
Öhman, Margareta (2006). *Den viktiga vardagen - vardagsberättelser och värdegrund*. Stockholm: Liber.

Intervjufrågor

1. Vilken utbildning har du?
2. Hur många år har ni som arbetslag arbetat tillsammans?
3. Hur ofta har ni samling?
4. Hur ser en bra samling ut?
5. Hur arbetar ni med samspel i samlingen?
6. Hur gör man alla barn delaktiga?.
7. Vad är det som påverkar barnens agerande under samlingen?
8. Hur tror du att ditt förhållningssätt påverkar barnens agerande under samlingen?
9. Är det någon skillnad på samspelet i den lilla samlingen jämfört med den stora?
10. Finns det några normer och regler att följa under samlingen?
 - a) Vet barnen vilka dessa är?
11. Hur uttrycker barnen att de vill samspela i samlingen?
12. Hur uppfattar du barnens uppfattningar om samlingen?
13. Hur upplever du att samspelet mellan dig och barnen fungerar?

Hej!

Vi är två tjejer som läser sista terminen på Lärarprogrammet på högskolan väst och vi arbetar just nu med c-uppsatsen. Syftet med studien är att undersöka hur samspelet mellan pedagoger och barn ser ut i samlingen. Syftet är även att studera vilka olika faktorer som spelar in för att få ett fungerande samspel i samlingen. Att kunna se på vilket sätt det sociala samspelet har en viktig betydelse för att få en fungerande barngrupp och även belysa pedagogernas förhållningsätt mot barnen i samlingen. Vår tanke är att vi ska observera samlingen i ca en vecka. När vi observerar samlingen sitter vi med i bakgrunden och antecknar och spelar även in det som sägs med hjälp av en diktafon. Det är endast vi som kommer att ha tillgång till anteckningarna och ljudinspelningarna och i vår uppsats kommer verksamheten, pedagoger och barn vara anonyma. Tack på förhand!

Anna Grinde

Therese Isaksson

Högskolan Väst

Institutionen för individ och samhälle

461 86 Trollhättan

Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99

www.hv.se